

تاریخ دریافت مقاله: ۸۴/۶/۱۹

تاریخ بررسی مقاله: ۸۵/۳/۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۵/۹/۱۲

مجله علوم تربیتی و روانشناسی
دانشگاه شهید چمران اهواز، زمستان ۱۳۸۵
دوره سوم، سال سیزدهم، شماره ۴
صص: ۱۵۵-۱۴۳

گزارش

روند انتشار کتاب در استان خوزستان (۸۱-۱۳۵۸)

خدیجه گشاس*

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی روند انتشار کتاب بعد از انقلاب اسلامی (۸۱-۱۳۵۸) در استان خوزستان و با استفاده از روش توصیفی انجام گرفته است. اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه و مصاحبه به دست آمده است. فعالیت انتشاراتی ناشران متأثر از پدیده جنگ و مهاجرت، ناهماهنگی توأم با افت و رکود نشر، به خصوص در سالهای ۶۰-۵۸ و سالهای ۶۰، ۶۳، ۶۷ و ۷۲ را برای کتاب در بر داشته است. یافته‌ها نشان می‌دهند که کتب تألیفی به ترتیب در بخش خصوصی و دولتی ۴۷۷ و ۱۵۷ عنوان، کتابهای ترجمه ۱۳۲ و ۹۳ عنوان، کتابهای چاپ اول ۴۱۵ و ۸۲ عنوان، کتابهای چاپ مجدد ۸۱ و ۲۵ عنوان، کتابهای غیرفارسی (عربی-انگلیسی) ۲۴ و در بخش دولتی اعم از (عربی-لاتین-فرانسه) ۱۴ عنوان، کتابهای تألیفی بر اساس محل نشر در بخش خصوصی ۳۴۹ عنوان در اهواز و ۱۰ عنوان در سوسنگرد منتشر شده‌اند. تولید ناشران از این نظر در بخش دولتی، صد در صد در اهواز متمرکز بوده است. بیشترین موضوعات در زمینه ادبیات و در بخش دولتی کتابهای درسی و کمک درسی و علوم کاربردی می‌باشد. بیشترین ناشران در بخش خصوصی (۵۳/۸ درصد) در مقطع کارشناسی و در بخش دولتی (۱۱/۵ درصد) در مقطع کارشناسی ارشد فعالیت دارند. مشکلات عمده ناشران در بخش خصوصی ۵۸/۳ درصد مربوط به سهمیه کاغذ، فیلم و زینک و در بخش دولتی به طور یکسان نداشتن صحاف، سهمیه کاغذ، فیلم و زینک، مشکلات مادی، نبود مراکز سیستم صحیح توزیع، عدم آگاهی دست اندرکاران نشر و عدم موضوعات عامه پسند و بی مسئولیتی و بی فکری می‌باشد. نتیجه یافته‌ها نشان داد به دلیل تفاوت فاحش میان تعداد ناشران در هر دو بخش، امکان مقایسه جهت تفاوتی معنی‌دار میسر نبوده و نشر استان خوزستان دارای عملکردی ضعیف می‌باشد.

کلید واژگان: نشر کتاب، انقلاب اسلامی، خوزستان

* کارشناس کتابخانه دانشکده کشاورزی، دانشگاه شهید چمران اهواز

مقدمه

یکی از شاخصهای توسعه و پیشرفت در جوامع مختلف، رشد فرهنگی است و نشر به عنوان فعالیتی فرهنگی تمامی سطوح اجتماعی، اقتصادی و علمی را تحت الشعاع خود قرار می‌دهد. در تاریخ فرهنگ بشر پس از اختراع الفبا و خط، چاپ و تحول آن، در انباشت، انتقال و بازیافت اطلاعات و تغییر سنت شفاهی به شکل مکتوب آن همواره مطرح بوده‌است و اگر چه چاپ و نشر فعالیتی تعاملی داشته، لذا با گذشت زمان هویت نشر به گونه‌ای مستقل رسالت خود را آشکارتر ساخته است.

بیان مسئله

مقاله حاضر به بررسی وضعیت نشر و عملکرد ناشران بعد از انقلاب اسلامی در استان خوزستان (فروردین ۸۱-۱۳۵۸) می‌پردازد. در این رابطه سعی شده است با بررسی عملکرد ناشران کتاب چاپی دارای مجوز نشر در دو بخش خصوصی و دولتی با توجه به آثار چاپ شده اطلاعاتی درباره سوالات ذیل بدست آید:

۱- وضعیت انتشارات ناشران بعد از انقلاب اسلامی در استان خوزستان چگونه است؟

- ۲- زمینه‌های موضوعی انتشارات ناشران بعد از انقلاب اسلامی در استان خوزستان کدامند؟
- ۳- وضع تحصیلات (مقطع تحصیلی) ناشران در استان خوزستان چگونه است؟
- ۴- موانع و مشکلات عمده ناشران بعد از انقلاب اسلامی در استان خوزستان کدامند؟

جامعه آماری

در این پژوهش جامعه مورد مطالعه از تعداد ۴۱ ناشر کتاب چاپی، ۲۸ ناشر دارای مجوز نشر اعم از خصوصی و دولتی می‌باشد. نمونه تحقیق شامل کلیه ناشران دارای مجوز که در استان خوزستان بوده‌است.

روش تحقیق و شیوه گردآوری اطلاعات

این تحقیق که زمان اجرای آن سالهای بعد از انقلاب (فروردین ۸۱-۱۳۵۸) را در بر می‌گیرد از نوع توصیفی و روش آن پیمایشی می‌باشد. ابزار مورد استفاده نیز پرسشنامه ناشر کتاب، مصاحبه و در برخی موارد استفاده از بانکهای اطلاعاتی (خانه کتاب ایران و کتابخانه ملی) و کتابشناسی‌ها بوده‌است.

پیشینه پژوهش

پوشش موضوعی همه انتشارات توسط کتابشناسی ملی ایران، ناشناخته بودن سازمانهای دولتی و مشکل دسترسی به آنها، اندک و ناقص بودن اطلاعات در مورد انتشارات شهرستانها، ناشران و کتابفروشان به عنوان مهمترین توزیع کنندگان کتاب، توزیع و تمرکز بنگاههای انتشاراتی در تهران و غیره را نشان می‌دهند و مشخص می‌شود توزیع کتاب از کیفیت مطلوبی برخوردار نمی‌باشد.

مؤمنی مرادی (۱۳۶۶) بررسی و مقایسه انتشار کتاب در ایران در سالهای ۵۶-۱۳۵۴ و ۶۲-۱۳۶۰ را مورد مطالعه قرار داده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که فعالیت ناشران دولتی بعد از انقلاب کمتر از سابق بوده و کمبود بودجه انتشاراتی، گرانی و کمبود کاغذ و مواد لازم برای چاپ و صحافی کتاب، عدم استفاده از صاحبان تجربه و تخصص در زمینه چاپ و نشر، نبودن سیاست انتشاراتی در بعضی سازمانها، تمایل کمتر دولت به ایفای نقش در کار نشر و ضعف امکانات علمی و فنی ناشرین از دلایل عدم رشد صنعت نشر در ایران بوده است.

حسنی (۱۳۷۸) وضعیت نشر کتاب را در استان خراسان در سالهای ۱۳۷۷-۱۳۷۳ مورد بررسی قرار داده است. یافته‌ها حاکی از آن

بررسی مطالعات حاکی از این است که تاکنون پژوهشی با ویژگیهای مورد نظر این پژوهش در استان خوزستان صورت نگرفته است. لذا با توجه به رشد انتشارات در چند دهه اخیر و گسترش سریع فن آوری، جایگاه منابع چاپی (کتاب) با توجه به موارد عدیده‌ای که در پیش روی جامعه اهل قلم ایرانی می‌باشد، جایگاه محتوایی انتشارات و لزوم بررسی و شناسایی عوامل نشر را بیشتر محسوس می‌سازد. خاصه با توجه به شروع بحران نشر کتاب و تحت الشعاع شرایط اجتماعی و فرهنگی و سیاسی در برهه بعد از انقلاب، چرخه نشر و کانالهای اجرایی آن نقطه عطفی است که نتیجه آن در برخی از بررسیهای محققین به وضوح آشکار می‌باشد.

نحریر (۱۳۵۳) بازار کتاب در ایران را در قالب پایان نامه کارشناسی ارشد تدوین کرده و در آن کوچک بودن بازار کتابهای فارسی در ایران و کم بودن افراد با سواد و نیاز به سرمایه‌گذاری، مدیریت، بازاریابی، استفاده از روشهای افزایش بهره‌وری، حرفه‌ای نبودن تألیف، ترجمه و غیره را نشان می‌دهد.

حیاتی در سال (۱۳۵۸) توزیع کتاب در ایران را مورد بررسی قرار داده و یافته‌ها نقص آمارهای کتابهای منتشر شده، عدم

را مورد بررسی قرار می‌دهد، به شمه‌ای از آنها در زیر اشاره می‌گردد:

آلت بیج^۱ در سال ۱۹۸۵ در کتاب خود با عنوان «نشر کتاب در جهان سوم» پس از بررسی منطقه جغرافیایی در جهان سوم (آفریقا- آسیا و آمریکای لاتین) اعلام می‌دارد که این کشورها با وجود ۶۸ درصد از کل جمعیت کمتر از ۲۰ درصد مجموع عنوانهای منتشره در جهان را تولید می‌نمایند و از نظر تکنولوژی چاپ به کلی به کشورهای صنعتی وابسته‌اند. صنعت کاغذسازی تأمین کننده نیازهای داخلی آنها نیست و بخش قابل ملاحظه از تولیدات انتشاراتی آنها را کتابهای درسی تشکیل می‌دهد. بازار تک فروشی کم رونق و کتاب فروشان معدودند و صنعت نشر نیز در دست دولتهاست یعنی سیاستهای دولتی و عوامل فرهنگی و اجتماعی باعث شده است که صنعت نشر در این کشورها اشکال متفاوتی یابد به طوری که برخی فاقد زیر بنای انتشاراتی و برخی دیگر به پیشرفتهای شایان توجهی دست یافته‌اند. نایلر^۲ (۲۰۰۱) در مقاله‌ای به بررسی کتابخانه‌ها در عصر الکترونیک می‌پردازد و می‌افزاید کتابخانه‌های ترکیبی و دو رگه که آمیزه‌ای از منابع چاپی و الکترونیکی

است که در سال ۷۷ حدود ۳/۵ درصد عناوین کتابهای کشور در استان خراسان تولید شده‌اند. از نظر میزان رشد از سال ۷۷-۷۳ در کل سیر نزولی را طی کرده و از ۲/۵ درصد رشد در سال ۷۴ به ۲ درصد رشد منفی در سال ۷۷ سقوط کرده است و وضعیت کلی نشان می‌دهد که هر ساله با افزایش ناشران از فعالیت آنها کاسته شده است ولی از نظر کیفی رشد مطلوبی داشته و به سمت تخصصی شدن و نشر سودمند پیش رفته‌اند که این امر با افزایش ناشران دارای مدرک دانشگاهی بالا ارتباط دارد.

موسسوی زاده (۱۳۸۱) در حوزة «برنامه‌ریزی و بازاریابی کتاب» ضمن بیان اهمیت کتاب به عنوان عنصری در توسعه فرهنگی جوامع به تعامل امر بازاریابی و شناخت جامعه به عنوان دو عامل در کیفیت بهبود و توزیع و فروش و برنامه‌ریزی جهت عملکردهای مختلف بازاریابی نظر داشته است و برای ساختار مشترک برنامه‌ریزی/بازاریابی ۸ مرحله تعیین گروه برنامه‌ریزی، بررسی بازار (بازار پژوهی)، تعیین اهداف، ابزار و وظایف، تولید محصول، تعیین قیمت، توزیع و فروش، توسعه فروش و ارتباطات و بالاخره ارزشیابی قائل می‌باشد.

در سایر کشورها نیز وضعیت انتشار کتاب، مقوله‌ای است که دیدگاههای مختلف

1- Altbach

2- Naylor

بیشترین تألیف ۹۳ عنوان مربوط به سال ۱۳۸۱ و کمترین با ۱ عنوان هر کدام مربوط به سالهای ۱۳۵۸، ۱۳۵۹، ۱۳۶۵ و ۱۳۶۸ می‌باشد. در طبقه‌بندی کتابهای ترجمه شده در این بخش از مجموع ۱۳۲ عنوان، بیشترین ترجمه ۲۸ عنوان در سال ۱۳۷۹ و کمترین هر کدام با ۱ عنوان مربوط به سالهای ۱۳۶۰، ۱۳۶۱، ۱۳۶۴، ۱۳۶۸ و ۱۳۷۱ بوده است.

داده‌های جدول ۲ به تفکیک در سالهای مورد بررسی وضعیت نشر کتاب در بخش خصوصی، در بخش دولتی را نشان می‌دهد. زمینه‌های فعالیت موضوعی انتشارات ناشران بعد از انقلاب اسلامی در استان خوزستان کدامند؟

این طور به نظر می‌رسد که تعداد کتابهای تألیف و ترجمه، بررسی فعالیت موضوعی ناشران را مفید و لازم نشان می‌دهد. از آنجا که نفس چرخه نشر گذار از فعالیتی منفرد به نیازهای اجتماعی است و در این گذار پذیرش اثر مستلزم بازدهی مفید فعالان مبتکر نشر در گزینش، پرداخت و توزیع به موقع و در نهایت ایجاد جاذبه موضوعی برای خوانندگان می‌باشد در اینجا نقش ناشر فعال از ناشر منفعل با استقبال خواننده به وضوح نمایان می‌گردد. در این میان بر اساس طبقات اصلی نظام طبقه بندی کنگره (LC) پراکندگی موضوعی کتابهای منتشره مشخص نمود که از مجموع ۱۴ مورد فعالیت

می‌باشند، هر کدام دو گونه بر نحوه استفاده تأکید می‌ورزند، مواد چاپی، کمک به استفاده کننده با استفاده از اطلاعات موجود و منابع الکترونیکی بیشتر بر اطمینان از دسترسی به اطلاعات تأکید دارند. از سوی دیگر دلایل اینکه چرا محتوای نشریات بیشتر از کتابها تحت تأثیر پیشرفت الکترونیکی شدن منابع اطلاع‌ی قرار گرفته و همچنین تشریح دیجیتال شدن نشریات و پیوند کتابخانه‌ها، در شناسایی با محتوای مرتبط و کیفیت بالا که دغدغه همیشگی کاربران بوده و خواهد بود، مورد مطالعه قرار گرفته است.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

برای توصیف و تحلیل وضعیت نشر، متغیرهایی مانند: کتابهای تألیف، ترجمه، بر اساس محل نشر، موضوع و زمان انتشار، مقطع تحصیلی و موانع و مشکلات ناشران دارای مجوز نشر آثار چاپی در دو بخش خصوصی و دولتی مورد مطالعه قرار گرفت. داده‌های گردآوری شده در پیوند با پرسشهای پژوهش به تفکیک ذیل شرح داده می‌شود:

وضعیت انتشارات ناشران بعد از انقلاب اسلامی در استان خوزستان چگونه است؟

برای پاسخ به پرسش فوق تعداد آثار تألیفی در بخش خصوصی طبق داده‌های جدول شماره ۱، از مجموع ۴۷۷ عنوان،

جدول ۱. توزیع فراوانی کتابهای ناشران بخش خصوصی از نظر تألیف، ترجمه، نوع چاپ و کتابهای غیرفارسی از سال ۱۳۵۸-۱۳۸۱

ردیف	سال تألیف	کتابهای تألیفی		کتابهای ترجمه		چاپ اول		تجدید چاپ		کتابهای عربی		کتابهای لاتین		کتابهای غیرفارسی	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
۱	۱۳۵۸	۱	۰/۲۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲	۱۳۵۹	۱	۰/۲۱	۲	۱/۵۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳	۱۳۶۰	۲	۰/۴۲	۱	۰/۷۶	۱	۰/۲۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۴	۱۳۶۱	۷	۱/۴۷	۱	۰/۷۶	۱	۰/۲۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۵	۱۳۶۲	۶	۱/۲۶	۰	۰	۶	۱/۴۵	۰	۰	۱	۴/۱۷	۲	۳/۷۰	۳	۳/۸۵
۶	۱۳۶۳	۱۲	۲/۵۲	۰	۰	۹	۲/۱۷	۰	۰	۰	۰	۱	۱/۸۵	۱	۱/۲۸
۷	۱۳۶۴	۴	۰/۸۴	۱	۰/۷۶	۱	۰/۲۴	۱	۱/۲۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸	۱۳۶۵	۱	۰/۲۱	۰	۰	۱	۰/۲۴	۰	۰	۲	۸/۲۳	۰	۰	۲	۲/۵۶
۹	۱۳۶۶	۲	۰/۴۲	۲	۱/۵۲	۱	۰/۲۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۰	۱۳۶۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۱	۱۳۶۸	۱	۰/۲۱	۱	۰/۷۶	۱	۰/۲۴	۰	۰	۰	۰	۱	۱/۸۵	۱	۱/۲۸
۱۲	۱۳۶۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳	۵/۵۶	۳	۳/۸۵

ادامه جدول ۱. توزیع فراوانی کتابهای ناشران بخش خصوصی از نظر تألیف، ترجمه، نوع چاپ و کتابهای غیرفارسی از سال ۱۳۵۸-۱۳۸۱

ردیف	سال تألیف	کتابهای تألیفی		کتابهای ترجمه		چاپ اول		تجدید چاپ		کتابهای عربی		کتابهای لاتین		کتابهای غیرفارسی	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
۱۳	۱۳۷۰	۰/۶۳	۳	۰	۰	۰/۷۲	۳	۰	۰	۴/۱۷	۱	۰	۰	۱/۲۸	۱
۱۴	۱۳۷۱	۰/۸۴	۴	۰/۷۶	۱	۹۶	۴	۲/۴۷	۲	۸/۲۳	۲	۱/۸۵	۱	۳/۸۵	۳
۱۵	۱۳۷۲	۲/۹۴	۱۴	۱/۵۲	۲	۲/۱۷	۹	۰	۰	۴/۱۷	۱	۳۱/۴۸	۱۷	۲۳/۰۸	۱۸
۱۶	۱۳۷۳	۳/۱۴	۱۵	۳/۰۳	۴	۳/۲۷	۱۴	۱/۲۳	۱	۸/۲۳	۲	۲۹/۶۳	۱۶	۲۳/۰۸	۱۸
۱۷	۱۳۷۴	۴/۱۹	۲۰	۴/۵۵	۶	۴/۱۰	۱۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۸	۱۳۷۵	۵/۰۳	۲۴	۱/۵۲	۲	۳/۶۱	۱۵	۱/۲۳	۱	۸/۳۳	۲	۱/۸۵	۱	۳/۸۵	۳
۱۹	۱۳۷۶	۷/۹۷	۳۸	۸/۲۳	۱۱	۶/۷۵	۲۸	۷/۴۱	۶	۰	۰	۱/۸۵	۱	۱/۲۸	۱
۲۰	۱۳۷۷	۹/۲۲	۴۴	۱۱/۳۶	۱۵	۱۰/۲۶	۴۳	۶/۱۷	۵	۱۶/۶۷	۴	۳/۷۰	۲	۷/۶۹	۶
۲۱	۱۳۷۸	۱۰/۴۸	۵۰	۱۵/۹۱	۲۱	۱۵/۹۰	۶۶	۱۲/۳۵	۱۰	۸/۲۳	۲	۰	۰	۲/۵۶	۲
۲۲	۱۳۷۹	۱۳/۶۳	۶۵	۲۱/۲۱	۲۸	۱۵/۴۲	۶۴	۱۸/۵۲	۱۵	۰	۰	۳/۷۰	۲	۲/۵۶	۲
۲۳	۱۳۸۰	۱۴/۶۸	۷۰	۱۰/۶۱	۱۴	۱۵/۶۶	۶۵	۲۷/۱۶	۲۲	۱۶/۶۷	۴	۱۲/۹۶	۷	۱۰/۱۴	۱۱
۲۴	۱۳۸۱	۱۹/۵۰	۹۳	۱۵/۱۵	۲۰	۱۵/۹۰	۶۶	۱۲/۵۰	۳	۱۲/۵۰	۳	۰	۰	۳/۸۵	۳
جمع	-	۴۷۷	۱۰۰	۱۳۲	۱۰۰	۴۱۵	۱۰۰	۸۱	۱۰۰	۲۴	۱۰۰	۵۴	۱۰۰	۷۸	۱۰۰

ادامه جدول ۲ توزیع فراوانی کتابهای ناشران بخش خصوصی از نظر تألیف، ترجمه، نوع چاپ و کتابهای غیرفارسی از سال ۱۳۵۸-۱۳۸۱

ردیف	سال تألیف	کتابهای تألیفی		کتابهای ترجمه		چاپ اول		تجدید چاپ		کتابهای عربی		کتابهای لاتین		کتابهای فرانسه		کتابهای غیردرسی	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
۱۴	۱۳۷۱	۴/۴۶	۷	۳/۳۳	۳	۴/۹۵	۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۵	۱۳۷۲	۲/۵۵	۴	۰	۰	۲/۷۵	۵	۰	۰	۱۲/۵۰	۱	۴۰	۲	۰	۰	۳	۲۱/۴۳
۱۶	۱۳۷۳	۱/۲۷	۲	۴/۳۰	۴	۳/۳۰	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۱	۱	۷/۱۴
۱۷	۱۳۷۴	۳/۸۲	۶	۵/۳۸	۵	۴/۹۵	۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۸	۱۳۷۵	۷/۶۴	۱۲	۲/۱۵	۲	۵/۴۹	۱۰	۰	۰	۱۲/۵۰	۱	۲۰	۱	۰	۰	۲	۱۴/۳۹
۱۹	۱۳۷۶	۴/۴۶	۷	۱۱/۸۳	۱۱	۸/۳۴	۱۵	۴	۱	۱۲/۵۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۷/۱۴
۲۰	۱۳۷۷	۹/۵۵	۱۵	۸/۶۰	۸	۹/۳۴	۱۷	۱۶	۴	۰	۰	۲۰	۱	۰	۰	۱	۷/۱۴
۲۱	۱۳۷۸	۱/۹۱	۳	۴/۳۰	۴	۳/۳۰	۶	۴	۱	۱۲/۵۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۷/۱۴
۲۲	۱۳۷۹	۱۱/۴۶	۱۸	۱۳/۹۸	۱۳	۳/۳۰	۶	۱۶	۴	۳۷/۵۰	۳	۰	۰	۰	۰	۳	۲۱/۴۳
۲۳	۱۳۸۰	۱۴/۶۵	۲۳	۱۰/۷۵	۱۰	۱۵/۳۸	۲۸	۲۴	۶	۰	۰	۲۰	۱	۰	۰	۱	۷/۱۴
۲۴	۱۳۸۱	۱۶/۵۶	۲۶	۱۳/۹۸	۱۳	۱۷/۰۳	۳۱	۰	۰	۱۲/۵۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۷/۱۴
جمع	-	۱۵۷	۱۰۰	۹۳	۱۰۰	۱۸۲	۱۰۰	۲۵	۱۰۰	۱۰۰	۵	۱۰۰	۱	۱۰۰	۱۴	۱۰۰	۱۰۰

موضوعی کلیات، فلسفه، دین، علوم اجتماعی، زبان، ادبیات کودکان، کشاورزی، پزشکی، علوم خالص، کتابهای درسی و کمک درسی، سرگرمی، ورزش و هنر، ادبیات، تاریخ و جغرافیا، علوم کاربردی در

بخش خصوصی بیشترین ناشران با تعداد ۱۹ ناشر (۷۹/۲) در موضوع ادبیات و کمترین ناشران با ۵ ناشر (۲۰/۸) در موضوع علوم خالص و در بخش دولتی نیز بیشترین ناشران با ۳ ناشر (۱۲/۵) در زمینه کتابهای درسی و کمک درسی و ۳ ناشر (۱۱/۵) درصد) در موضوع علوم کاربردی و کمترین ناشران به طور یکسان هر کدام ۱ ناشر به موضوعات علوم اجتماعی، ادبیات و کشاورزی اشاره نموده‌اند.

وضع تحصیلات (مقطع تحصیلی) ناشران در استان خوزستان چگونه است؟

به نظر می‌رسد، تحصیلات ناشران بتواند یکی از عوامل قابل قبول در ارائه هر چه با کیفیت‌تر و پربارتر در روند نشر باشد، بدین لحاظ پس از بررسی مورد اخیر مشخص شد در بخش خصوصی از ۵ مقطع تحصیلی دیپلم، کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری، بیشترین ناشران با تعداد ۱۴ ناشر (۵۳/۸) درصد) در مقطع کارشناسی و سپس کمترین آنها با تعداد ۱ ناشر (۳/۸) درصد) هر

کدام در مقطع کارشناسی ارشد فعالیت دارند و در بخش دولتی ۳ ناشر (۱۱/۵) درصد) در مقطع کاردانی و کارشناسی ارشد و ۱ ناشر (۳/۸) درصد) در مقطع کارشناسی و دکتری دارای فعالیت انتشاراتی بوده‌اند.

موانع و مشکلات عمده ناشران بعد از انقلاب اسلامی در استان خوزستان کدامند؟

در این رابطه در بخش خصوصی از میان موارد نداشتن صحاف، سهمیه کاغذ، فیلم و زینگ، مشکلات مادی و عدم آگاهی کافی دست اندرکاران نشر، نبودن مراکز و سیستم صحیح توزیع و پخش، ضعف کمی و کیفی چاپخانه‌ها و دیگر از این مجموعه، ۱۴ ناشر (۵۸/۳) درصد) به نداشتن سهمیه کاغذ، فیلم و زینگ. سپس ۷ ناشر به مشکل نبود مراکز و سیستم صحیح توزیع و پخش و عدم حمایت‌های مالی وزارت ارشاد و در بخش دولتی ناشران به طور یکسان ۱ ناشر به مشکلات نداشتن صحاف، سهمیه کاغذ، فیلم و زینک، مشکلات مادی، عدم آگاهی کافی دست اندرکاران نشر، نبود مراکز و سیستم صحیح توزیع و پخش، عدم موضوعات عامه پسند و بی‌مسئولیتی و بی‌فکری اشاره نموده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

پس از بررسی وضعیت نشر کتاب چاپی در دوره بیست و چهار ساله بعد از انقلاب در استان خوزستان در دو بخش خصوصی و دولتی، نتایج به دست آمده تفاوت بین دو بخش دولتی و خصوصی در نشر کتاب بوده است.

ناشران مطلع به کار انتشارات می‌بایست از موضوعات و عناوینی که احتمال گزینش آنها از سوی خواننده می‌رود آگاه بوده و گزینش خود را بر اساس نیازهای مورد درخواست آنها تطبیق دهند. لذا به نظر می‌رسد گزینش موضوعی ناشران با توجه به نتایج بدست آمده در بخش خصوصی تحت الشعاع عامتر بودن جامعه دارای موضوعات عمومی‌تر و در بخش دولتی نیز با توجه به زمینه علمی و آموزشی بودن جامعه مورد مطالعه دارای موضوعات تخصصی‌تر بوده است.

اینطور انتظار می‌رود که میزان تحصیلات ناشران به عنوان قشر تحصیل کرده بتواند تأثیر بسزایی در کار نشر و روند آن داشته باشد اما با وجود مشاهده وضعیت تحصیلی در خور توجه ایشان، شاید بتوان گفت کیفیت انتشارات تحت تأثیر عوامل خاص قرار ندارد و برخی ناشران به دلخواه خود این حرفه را بر می‌گزینند. اگر بپذیریم

وضعیت نشر می‌تواند تحت الشعاع یکی از عوامل تأثیرگذار، در اینجا میزان تحصیلات باشد، می‌توان اینگونه استنباط نمود که ناشران بر اساس تعرفه نشر عمل نمی‌نمایند و اصولاً ناشر صرف وجود ندارد و ناشران به گونه‌ای صوری به تولید انتشاراتی می‌پردازند.

ناشران در بخش خصوصی حرفه نشر را به عنوان شغل دوم برگزیده و ضابطه‌ای به عنوان کار انتشاراتی صرف ملاک عمل نبوده است بلکه درآمد خدماتی ناشران باعث شده است تا ناشر در جایگاه خود معرفی نشود. در بخش دولتی این ضابطه‌بندی به دلیل اهداف سازمانی در کارهای انتشاراتی وجود نداشته است و در عین حال دانش کم مدیران در مورد نشر و سلسله مراتب پیچیده اداری باعث شده است که در این بخش نیز ناشر صرف و فعالیت گسترده‌ای صرف نظر از شرایط درهم تنیده جنگ تحمیلی وجود نداشته باشد. در واقع، کمبود استقلال جایگاه فرهنگی و اقتصادی برای نشر کتاب در هر دو بخش، محدودیتهای خاص خود را ایجاد نموده است. به طور کلی بررسی روند انتشار کتابهای دارای مجوز نشر، علیرغم نوسانات و سیر صعودی و نزولی آنها و با وجود اینکه استاندارد حداقل چاپ کتاب در طول یکسال برای هر ناشر در ایران حداقل ۴ کتاب (به

اذعان ناشر) می‌باشد، نشر آثار تألیفی به عنوان خلق اندیشه‌ای نو و ترجمه به عنوان عامل گسترش ارتباطات و فرهنگ در بین جوامع مختلف از بازدهی نسبتاً خوبی برخوردار بوده است. لذا عوامل متعددی همانند جنگ تحمیلی و مهاجرتها، شرایط و اوضاع و احوال سیاسی و اقتصادی متأثر از جنگ تحمیلی، انقلاب فرهنگی، انتقال و جابه‌جایی برخی از ناشران و در نهایت طرد شدن بسیاری از آنها از حوزه کار نشر، گرانی و رکود اقتصادی، گرانی مواد اولیه چاپ، نقش و توان ضعیف عملکرد دولت در قبال کار نشر و عدم انسجام در سیاست و برنامه‌ریزی آن باعث گردیده است تا انگیزه ناشران در چرخه تولید انتشاراتی دارای عملکردی ضعیف باشد.

پیشنهادها

- شایسته است یارانه‌های مستقیم که هیچ تأثیری بر افزایش عناوین منتشره نمی‌گذارد و در واقع مصرف‌کننده اضافی می‌آفریند، تغییر داده شود و به حمایت‌های غیرمستقیم تبدیل گردد. زیرا تنها ناشرینی متکی به حمایت‌های دولتی بدون رونق بازار نشر را در بر خواهد داشت.

- حمایت از عرضه‌کنندگان و فروشندگان و ایجاد مراکز پخش و فروش فعال به ویژه در

- بخشهای محروم، مثلاً در میان روستائیان، کارگران، کارخانه‌ها، زندانها، بیمارستانها و غیره با استفاده از تجربیات کارساز بسیاری از کشورها مانند چین، مالزی، هند، کانادا و غیره.

- بررسی سیستم‌های توزیع موفق و به کار گرفتن آن سیستم در سطح استان.

- تسریع در زمان صدور مجوزهای لازم از جمله مجوز چاپ کتاب و نشریات و غیره.

- لغو مقررات دست و پاگیر برای ناشران با حمایت از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

- اجرای آموزشهای رسمی در خصوص نشر، برای همه دست‌اندرکاران در کار نشر (آموزش حین خدمت).

- ایجاد و تقویت تعاونی (اتحادیه) ناشران به صورتی کاملاً رسمی و حمایتی از سوی دولت.

- استفاده از فن‌آوری جدید و ایجاد بانکها و پایگاههای اطلاعاتی پیشرفته به منظور تسهیل و تسریع در امر اطلاع‌رسانی و ایجاد سیستم اطلاع‌رسانی کارآمد جهت آگاهی ناشران از انتشارات یکدیگر.

- زمینه‌یابی در مورد ایجاد شبکه اطلاع‌رسانی میان دست‌اندرکاران نشر کتاب شامل کتابفروشان، نویسندگان، چاپخانه‌ها و غیره.

منابع

فارسی

- تحریر، سهراب (۱۳۵۳). *بازار کتاب در ایران*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده علوم تربیتی.
- حیاتی، زهیر (۱۳۵۸). *توزیع کتاب در ایران*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده علوم تربیتی.
- مؤمنی مرادی، فرزانه (۱۳۶۶). *بررسی مقایسه انتشار کتاب در ایران، ۱۳۵۶-۱۳۵۴ و ۱۳۶۲-۱۳۶۰*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده علوم تربیتی.
- حسینی، محمدرضا (۱۳۷۸). *بررسی وضعیت نشر در استان خراسان (۱۳۷۷-۱۳۷۳) و ترسیم وضعیت مطلوب*. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی.
- موسوی زاده، زهرا (۱۳۸۱). *برنامه ریزی و بازاریابی کتاب*. پیام کتابخانه ۴۵، ۴۴ سال ۱۲ (۱ و ۲): ۱۳-۶.

لاتین

- Altbach, A., Arboleda., Gopinathan, S. (1986). *Publishing in the third world ed. Ports & London; Heine maun & mansell* no page numbers.
- Naylor, B. (2001). Zool. *The library in the electronic age: Holdings and access*. Konyvtar az electronics korban: allomany elites es hozzaferes. Tudomanyos es muszak: Tajekoztatás 48(2): 71-6.